

GEZ

KARTA ADRESOWA ZABYTKU

3. Miejscowość

DĘBSKA WOLA

1. Nazwa

**KRZYŻ PRZYDROŻNY WYKONANY Z WYKORZYSTANIEM
POZOSTAŁOŚCI Z CZASÓW II WOJNY ŚWIATOWEJ**

2. Czas powstania

1947 r.

7. Fotografia z opisem wskazującym orientację w stosunku do sąsiednich terenów lub stron świata albo mapa z zaznaczonym stanowiskiem archeologicznym

Widok ogólny krzyża od strony wschodniej.

Niemieckie działko przeciwlotnicze 3,7 cm – Flak 43
zamontowane na ciągniku artyleryjskim Sd.Kfz 7

Niemiecka armata przeciwlotnicza 8,8 cm Flak 36.

4. Adres

**SKRZYŻOWANIE ULICY
PRZYJAZNEJ I DROGI
WOJEWÓDZKIEJ NR. 766**

5. Przynależność administracyjna

Województwo: ŚWIĘTOKRZYSKIE

Powiat: KIELECKI

Gmina: MORAWICA

6. Formy ochrony

Obiekt ujęty w Programie Opieki
nad Zabytkami dla Miasta i Gminy
Morawica na lata 2025 – 2028.

8. Historia, opis i wartości

W konstrukcji krzyża wykorzystano elementy uzbrojenia pochodzące z czasów II wojny światowej, które kontekstowo wpisują się w przebieg bitwy pancernej jaka rozegrała się w okolicach Morawicy w styczniu 1945 r. Krzyż w całości wykonany jest z 5 elementów pozyskanych z pola bitwy. Główną część krzyża stanowi lufa od niemieckiego działu przeciwlotniczego kaliber 8,8 cm Flak 36 (skrót Flak pochodzi od słowa Flugabwehrkanone – czyli dosłownie dział obrony przeciwlotniczej).

Wykorzystano również lufę od niemieckiego działka przeciwlotniczego kaliber 3,7 cm – Flak 43, która włożona jest w lufę kaliber 8,8 cm. Zwieńczenie krzyża wykonane zostało z niemieckiego granatnika przeciwpancernego Pancerfaust Klein. Ramiona krzyża wykonano z dwóch łusek po nabojach do armaty Flak 36 8,8 cm.

Nieopodal miejsca, gdzie stoi krzyż, w styczniu 1945 roku doszło do bitwy pomiędzy jednostkami wycofującej się niemieckiej 17 dywizji pancernej, a wojskami rosyjskimi. Będące w odwrocie jednostki niemieckie wycofywały się od strony Włoszczowic. Podczas podejścia do Chałupek doszło do boju spotkaniowego. Niemcy ponieśli bardzo duże straty, zarówno w ludziach jak i w sprzęcie.

Armata 8,8 cm Flak zaprojektowana została do zwalczania samolotów jednak w czasie walk okazała się, niezwykle skuteczną bronią do walki z radzieckimi czołgami. Armata była w stanie niszczyć samoloty znajdujące się na pułapie nawet 10 000 metrów. Dzięki długiej lufie mającej 56 kalibrów (56 x 8,8 cm = 492,8 cm), pocisk przeciwpancerny wystrzelony z tej armaty osiągał prędkość niemalże 1000 m/s, co pozwalało przebić pancerz o grubości 150 mm nawet z odległości 2000 metrów. Armata ważyła około 7 ton i była holowana przez półgąsienicowy ciągnik artyleryjski. Z uwagi na swoje rozmiary, była trudna do ukrycia i podczas transportu stanowiła łatwy cel szczególnie dla lotnictwa. Do prowadzenia skutecznego, celnego ognia musiała być ustawiana na podstawie krzyżowej, dawało to dużą stabilność i możliwość prowadzenia ostrzału w zakresie 360 stopni. Potrzebny był do tego jednak czas. W niezwykle dynamicznie zmieniających się warunkach pola bitwy pod Morawicą działa nie miały możliwości, aby w pełni wykorzystać swoich zalet. Załogi w czasie transportu nie były w stanie szybko przygotować tej broni do otwarcia ognia, w momencie, gdy dochodziło do nagłego kontaktu z wrogiem, jak miało to miejsce w okolicach Chałupek. Bezbronne armaty stawały się łatwym celem dla radzieckich wojsk pancernych.

Działko 3,7 cm Flak 43 miało donośność do 6500 metrów i mogło prowadzić ogień do samolotów na pułapie 3500 m. Szybkostrzelność wynosiła 150 strzałów na minutę, a pocisk osiągał prędkość 820 m/s. Mogło być montowane na transporterach półgąsienicowych. Było powszechnie wykorzystywaną niemiecką bronią przeciwlotniczą do walki z samolotami na niskich pułapach. Sprawdzało się również doskonale do prowadzenia ognia w poziomie i niszczenia słabo opancerzonych pojazdów wroga.

9. Stan zachowania i postulaty dotyczące konserwacji

Obiekt zadbany. Regularnie konserwowany dzięki staraniom lokalnej społeczności.

10. Wykonanie karty (autor, data i podpis)

11. Zatwierdzenie karty (podpis wojewódzkiego konserwatora zabytków)

* dotyczy zabytków niewpisanych do rejestru zabytków i niewłączonych do wojewódzkiej ewidencji zabytków

--	--	--